

עניינים תוכן

2	מבוא
3	פרק ראשון : הרס נכסי תרבות כטקטיקת לחימה
7	פרק שני : הקשר בין רצח עם להרס הזיכרון
10	פרק שלישי : התגובה הבינ"ל - הרס נכסי תרבות כפשע מלחמה
13	סיכום
14	ביבליוגרפיה

מבוא

נושא המחקר של עבודה זו יעסוק בהרס נכסי התרבות ע"י דאע"ש. מאז הקמתו פועל ארגון הטרור המדינה האסלאמית לגניבה והרס של נכסי תרבות והיסטוריה באזורים בהם הוא פועל. לצד הפגיעה הקשה של אנשי הארגון באנשים ובתושבים אשר נמצאו בטווח הכיבוש שלו, הארגון מבקש גם לפגוע, כחלק מהמדיניות שלו, בנכסי תרבות כמו אתרים ארכיאולוגיים, מקומות דתיים וחפצים שונים אשר מוגדרים בתור אוצרות תרבות של אותם העמים.

בעבודה אחקור את המניעים מאחורי מדיניות זו ואנתח את תפקידו במסגרת תהליך הטיהור האתני שבוצע על ידי דאע"ש. שאלת המחקר של העבודה אם כן תהיה:

מהם המניעים של הריסת נכסי התרבות על ידי דאע"ש ומה תפקידו במסגרת הלחימה של דאע"ש?

חוקרים שונים הצביעו על דרכים שונים שבהם ניתן להסביר את הפעולות של דאע"ש בנוגע להשמדה שלהם את נכסי התרבות במקומות שאותם כבשו¹. עבודה זו תבקש לעמוד על הסיבה העיקרית, או הסיבות העיקריות, אשר הביאו לאסטרטגיה זו. כמו כן העבודה תבקש להבין כיצד ההרס של נכסי התרבות שימש את הארגון וכיצד הוא תפקד עבור מטרות הארגון. על מנת לענות על שאלת המחקר אערוך את המבנה הבא:

הפרק הראשון של העבודה יתאר את השימוש של הרס נכסי התרבות בתור טקטיקה של מלחמה. ראשית הפרק יתאר באופן כללי את מהות השימוש הזה. לאחר מכן הפרק יתאר בהרחבה ארבעה גורמים עיקריים אשר הופכים את ההרס של נכסי התרבות לכלי מלחמה, כפי שהדבר תואר על ידי החוקרים. הפרק השני של העבודה יעסוק באופן ישיר בקשר שבין רצח עם ובין השמדת זיכרון, אשר ידוע גם בשם רצח עם תרבותי. הפרק השלישי של העבודה יעסוק בתגובות הבינלאומיות לפעולות אלה של רצח עם תרבותי, ויעמוד על הדרכים שאותם מבקרים מבקשים לבצע כדי למנוע את המקרים הללו בעתיד.

דרך הליך המחקר של העבודה יהיה ניתוח כללי של התופעות אשר עוסקות בפרקים השונים, לצד ניתוח של הפעולות של דאע"ש, לנוכח ניתוח זה. כלומר, אערוך ניתוח תיאורטי ולאחר מכן אבקש להראות כיצד הדברים באים לידי ביטוי בפעולות של דאע"ש בכל אחד מן הפרקים. לסיום אסכם את העבודה ואנסה לענות על שאלת המחקר באופן ישיר.

¹ J Brosché, M Legnér, Kreutz J, Ijla, A." Heritage under Attack Motives for Targeting Cultural Property during Armed Conflict. International Journal of Heritage Studies. (2016). P 16.

פרק ראשון: הרס נכסי תרבות כטקטיקת לחימה

רכוש ונכסים תרבותיים נהרסו והותקפו במקרים רבים בעבר. בתקופת הכיבוש של הקולוניאליזציה, במהלך סכסוכים פנימיים, מרידות או פשע ברחבי העולם נפגעו לעיתים רבות אתרים ארכיאולוגיים או נכסי תרבות. במקרים הללו האתרים והנכסים נהרסו בשל התקפות חסר הבחנה, אשר לא שמו את הדגש על החשיבות של האתר או של המקום. הדבר די מובן בהתחשב המצב הכאוטי של המלחמה. בשנים האחרונות גוברת התופעה שבה אתרים ארכיאולוגיים הופכים להיות מטרה של קבוצות לחימה אשר משתמשות בכוח שיש להם כדי לבצע בכוונה תחילה פיגועים נגד רכוש תרבותי².

ההתקפות הללו מיקדו את ההתקפה על האנשים שנמצאים באתר, ולעיתים נגד האנדרטה או המבנה עצמו. זאת כדי להשתלט עליו, לפגוע בו ולהרוס אותו. התמקדות זו על רכוש תרבותי מביא אותנו לחשוב מהם המניעים אשר מביא את הקבוצות הללו לתקוף מבנים או חפצים אשר מייצגים מורשת תרבותית. מרבית המחקר אשר חקר את נושא הרס נכסי התרבות התמקד בתיעוד הנסיבות ובהיקף של התופעה ולא במניעים של תקיפת נכסי התרבות. התמקדות זו נבעה מכך שקשה להצביע על סיבה מובהקת באופן שיהיה מנותק פוליטית מן המציאות שבשטח³.

המתחרים הפוליטיים השונים מספקים סיבות שונות וקשה להבחין האם ההתקפה הייתה באמת מכוונת לנכסי תרבות או לא. למשל, בזמן מלחמת העולם הראשונה התקיפו הכוחות הגרמניים את קתדרלת ריימס אשר נפגעה קשות. בעלות הברית טענו כי הגרמנים תקפו את הקתדרלה מתוך רצון להראות את האכזריות שלהם ואת הכוח שלהם להרוס את אוצרות התרבות של צרפת. הגרמנים לעומת זאת, טענו כי ההתקפה של הקתדרלה נעשתה רק מאחר והיא שימשה את הצבא הצרפתי למטרות צבאיות. לפי דוגמא זו מובן כי לעיתים הכוונת המיוחסות לא נכונות וכי יש לבחון את כל מצב באופן אישי ומנותק פוליטית⁴.

במקרים אחרים המחקר הראה כי המניעים להתקפות של רכוש תרבות בהחלט יכולות להיות נפוצות במהלך מסע של טיהור אתני, מלחמות אשר מבוססות על הזהות ופעולות איקונוקלסטיות. הבעיה למצוא את הקשר בין המקרים השונים נובע מהעדר מסגרת רעיונות שלמה למניעים האפשריים אשר

² J Brosché, M Legnér, Kreutz J , Ijla, A." Heritage under Attack Motives for Targeting Cultural Property during Armed Conflict. International Journal of Heritage Studies. (2016). P 1.

³ Emery, E. "The Martyred Cathedral: American Attitudes toward Notre-Dame de Reims during the First World War." In Medieval Art and Architecture after the Middle Ages, edited by J. T. Marquardt & A. A. Jordan. Cambridge.(2009).

⁴ J Brosché, M Legnér, Kreutz J , Ijla, A." Heritage under Attack Motives for Targeting Cultural Property during Armed Conflict. International Journal of Heritage Studies. (2016). P 3.